

Norra Västmanlands
Kommunalteknikförbund

Fagersta - Norberg

Skötselplan för tätortsnära naturmark i Fagersta

Antagen av

kommunfullmäktige

2008-03-25, § 13

Innehållsförteckning

Inledning	4
Nationella miljömål och kommunens miljöpolicy	4
Arbetets gång	5
Den tätortsnära naturmarkens värde	6
• <i>Sociala värden</i>	
• <i>Historisk identitet och kultur</i>	
• <i>Ekologiska värden</i>	
Exempel på viktiga inslag i naturmiljön	7
• <i>Dagvattenhantering</i>	
• <i>Död ved</i>	
• <i>Lövskog/blandskog</i>	
• <i>Ådellöv</i>	
• <i>Blommande och bärande träd och buskar</i>	
• <i>Odlingslandskapet</i>	
Skötselprioriteringar	9
• <i>Generella insatser</i>	
• <i>Riktade insatser</i>	
• <i>Skötsel av fornlämningar</i>	

Områdesbeskrivningar

- *Fagerliden* 10
- *Skansen* 11
- *Andra sidan* 12
- *Folkets park* 14
- *Per Ols* 15
- *Björksta* 16
- *Melingsbäcken och Melingsjön* 18
- *Hindric Pers* 18
- *Paradiset* 20
- *Norrby* 21
- *Melingsbäcken* 22
- *Melingsjön* 23
- *Gärdet* 24
- *Sundbyberg* 25
- *Uggelbo* 26
- *Granströms berg* 27
- *Stora Aspen* 29
- *Gröna plan* 31

Prioriteringar **32**

En liten ordlista **33**

Inledning

I europeisk jämförelse är den svenska staden liten och innehåller mycket grönska. Det finns oftast god tillgång till parker och andra grönområden som ger möjlighet till avkoppling, lek och motion – saker som ökar livskvaliteten i staden. Grönskan är en av faktorerna som ger identitet åt ett område. Den har stor betydelse för hur man uppfattar stadens struktur, t.ex. vilka områden är offentliga, vilka bostadsområden hör ihop och hur man orienterar sig i staden. Det finns även en någorlunda rik biologisk mångfald i staden. Störst rikedom finns i parker, trädgårdsområden och kyrkogårdar med stor andel äldre träd.

Fagersta tätort är så pass liten att naturen aldrig ligger långt borta. Inom tätorten finns det grönområden i form av parker, bostadsgårdar, alléer med mera, men det är viktigt att inse att även den tätortsnära skogen är en tillgång och har en mycket stor betydelse som rekreativskälla. Under de senaste åren har de tätortsnära skogarna uppmärksammats i ett annat avseende. Samspelet mellan människa och närnatur är viktigt ur hälsosynpunkt och med nuvarande utveckling kommer dess värde som källa för rekreation snarare att öka än minska.

Nationella miljömål och kommunens miljöpolicy

Miljö och hållbar utveckling kommer alltmer i fokus, såväl nationellt som internationellt.

1999 antog riksdagen 15 miljökvalitetsmål vars syfte är bl.a. att främja människors hälsa, värna den biologiska mångfalden och naturmiljön, ta till vara kulturmiljön och de kulturhistoriska värdena och trygga en god hushållning med naturresurserna. Dessa mål kompletterades med ett 16:e miljömål 2005 (Ett rikt växt- och djurliv). Målen beskriver den kvalitet och det tillstånd för Sveriges miljö, natur- och kulturresurser som är ekologiskt hållbara på lång sikt och strävan är att vi till nästa generation ska ha löst de stora miljöproblemen.

Ett av dessa miljökvalitetsmål är "God bebyggd miljö". I ett generationsperspektiv bör det enligt regeringens bedömning (Prop. 2000/01:130, se även Prop. 2001/02:128 för inomhusmiljö) innebära bl.a. följande:

- Natur- och grönområden med närhet till bebyggelsen och med god tillgänglighet värnas så att behovet av lek, rekreation, lokal odling samt ett hälsosamt lokalklimat kan tillgodoses.
- Den biologiska mångfalden bevaras och utvecklas.

För miljökvalitetsmål "Ett rikt växt- och djurliv" bör det i ett generationsperspektiv enligt regeringens bedömning (Prop. 2004/05:150) innebära bl.a. följande:

- Det finns tillräckligt med livsmiljöer så att långsiktigt livskraftiga populationer av arter bibehålls (gynnsam bevarandestatus).
- Människor har tillgång till natur- och kulturmiljöer med ett rikt växt- och djurliv, så att det bidrar till en god folkhälsa.

Kommunen antog en miljöpolicy 2005. I policyn anges riktlinjer för hur kommunen ska arbeta med miljöfrågor inom kommunen, bl.a. står det: "Kommunen ska medverka till att bevara den biologiska mångfalden. Växt- och djurarter i kommunen ska ges förutsättningar att leva i livskraftiga bestånd under naturliga betingelser. Särskilt värdefulla natur- och rekreationsområden i kommunen ska säkerställas och vårdas".

Arbetets gång

Kommunekologen fick i uppdrag att bedöma naturvårdsvärdet av de tätortsnära naturmarksområden som förvaltas av NVK åt Fagersta kommun och inte ingår i kommunens skogsbruksplan samt i förekommande fall föreslå skötselåtgärder. Sammanlagt finns det 16 objekt varav ett, Gröna plan, är upptagen i ängs- och betesmarkinventering 2005 som ett område med höga naturvärden. De flesta av de tätortsnära naturmarkerna är skogsbevuxna. Granströms berg och ett litet område i Sundbyberg bakom Mariavägen/Ljungvägen i Västanfors gallrades för ett antal år sedan, likaså Gärdet intill riksväg 68 i samband med ledningsarbete. Landskapet kring Melingsjön och Melingsbäcken samt vid Gröna plan är övervägande öppet.

Först kontrollerades det s.k. FLOFA-registret (FloraFauna) för kända förekomster av rödlistade och hänsynskrävande arter i dessa områden. I FLOFA-registret finns kända lokaler med bl.a. kärlväxter i kategorierna akut hotad, starkt hotad och sårbar antecknade. Även fornlämningsregistret kontrollerades för att se om det fanns kända lämningar i något av områdena. Enligt registret fanns bara Melings nedre hyttruin direkt öster om Hindric Pers område.

Därefter inventerades områden för förekomst av olika nyckelelement; dvs. strukturer, inslag och företeelser i naturen som är mycket viktig för naturvärden. Nyckelelementen innehåller olika typer av mikromiljöer och eftersom det är omöjligt att ingående artinventera varje plats är notering av dessa element ett sätt att ange möjliga substrat och livsmiljöer för rödlistade arter.

På beståndsnivå finns de viktigaste naturvärdena i element som landskapsbild, olikåldrighet, luckighet, lövrikedom, och skiktning. Strukturerna kan avspegla tidigare historia i form av t.ex. brand, stormfällning, avverkning och kulturpåverkan. Ett variationsrikt område skapar förutsättningar för fler arter.

Inom beståndet finns olika nyckelelement, som exempelvis liggande eller stående död ved, gamla träd, ädellövträd, källor, bohålsförekomst m.m. Sådana element har blivit sällsynta i det brukade skogslandskapet och många av de arter som är knutna till dem är idag rödlistade.

Där det fanns element som tydde på en kulturpåverkan kontrollerades markanvändning enligt 1905 års häradscharta.

Varje område redovisas som separat objekt med en beskrivning av de värden som finns. Eventuella skogs- och naturvårdsåtgärder planeras med hänsynstagande till dessa värden. Området omkring Melingsbäcken redovisas dels som fyra delområden, dels som separat beskrivning av Melingsjön, dess tillstånd samt en kort historik angående skötsel försök.

Skötselåtgärderna som föreslås för de olika naturobjekten gäller för en tidsperiod på ca 10-15 års sikt. Därefter bör skötselplanen revideras.

Den tätortsnära naturmarkens värde

Tätortsnära naturmark ska skötas så att man tillgodoser och sammanjämkar olika intressen. Det är viktigt att naturmarken är tillgänglig för promenader och i vissa områden passar det med en välgallrad genomsiktig skog. Men det är också viktigt att skydda de biologiska värdena, så vissa delar ska lämnas mer orörda.

Sociala värden.

Hälsa och välmående. Tillgång till parker och naturområden är av stor betydelse för människors hälsa och välmående. Många studier visar att människors hälsa förbättras genom vistelse ute i parker och natur. Med den stora stress som genomsyrar vårt samhälle och mångas levnadssätt spelar vistelse i natur en stor roll. Ofta upplevs buller från vägar och industrier som störande, medan ljud som fågelkvitter och prassel från löv sällan erfars som irriterande.

Skola och förskola. Parkerna och naturmarken är ett viktigt komplement till skolgården och förskoletomten. Forskning har visat att förskolebarn som leker mycket utomhus i naturmark får bättre motorik och koncentrationsförmåga än barn på en liten förskoletomt med mycket lekredskap men utan buskage att krypa in i.

Rekreation och fritid. Naturen är viktig för motionen och ska ge utrymme för såväl vardagsaktiviteter som helgutflykter. Aktiva människor har generellt en bättre hälsa både fysiskt och psykiskt jämfört med stillasittande. Aktivitet är mycket viktigt för äldres hälsa. Promenader är lämpliga och uppskattas mycket av äldre. Utemiljön bör stimulera till promenader med en vacker och tillgänglig utformning.

Historisk identitet.

Naturområden speglar mycket av stadens kulturhistoria och är viktiga för förståelsen och upplevelsen av stadens historia. Kulturlandskapet förmedlar bygdens historiska utveckling och ger förståelse för landskapets särprägel. Fornlämningar är tillsammans med äldre skrifter de enda möjligheter vi har att få kunskap om vårt allra tidigaste ursprung. Kultur- och fornlämningar är därför viktiga spår att bevara.

Ekologiska värden.

Rent ekologiskt fyller stadens grönska en mängd olika funktioner.

Klimat och luftkvalité. Stadens grönstruktur och vegetationsvolym har stor betydelse för stadens klimat och luftkvalitet. Det finns klara samband mellan god luft och tillgången på grönområden. Grönområdenas växtlighet påverkar faktorer i stadsmiljön som vindförhållanden, luftfuktighet, sol och skugga och därigenom markens upptagning och lagring av värme. Befintliga trädridåer utmed vägar och industriområden fungerar som skyddszoner. Generellt kan man säga att växtligheten positivt påverkar tätortens lokalklimat.

Biologisk mångfald. Biologisk mångfald är, enkelt uttryckt, allt liv på jorden i sin helhet och i alla dess former och processer. Ofta talar man om biologisk mångfald på tre nivåer:

- mångfalden på ekosystemnivå behövs för att tillgodose olika livsmiljöer för olika arter.
- mångfalden av arter. Man vet ofta inte vilka arter som är viktiga för ett visst ekosystems funktioner.
- genetisk variation inom arterna som är nödvändig för att livet ska kunna fortsätta att utvecklas och anpassas till nya förutsättningar.

I begreppet biologisk mångfald brukar vi också räkna in de ekologiska processer som naturen skänker oss och som vi är fullständigt beroende av, till exempel fotosyntes, cirkulation av näringsämnen, pollinering och fröspridning.

Exempel på viktiga inslag i naturmiljön

Dagvattenhantering. Stadens parker och grönområden kan ta emot stora delar av stadens dagvatten. Genom att omhänderta dagvatten lokalt i mindre vattendrag och dammar kan man utnyttja markens och växternas egen reningsförmåga. Belastningen på reningsverken minskar då rening av dagvatten och utjämning av nederbördstoppar sker i naturen.

Död ved. En frisk skog kan se lite skräpig ut. Det behövs både gamla och unga träd, och framför allt behövs de naturligt döda träden. Ett stort antal arter bland mossor, lavar, svampar, insekter och fåglar är beroende av död ved. Trots att torrträd, stubbar och lågor inte lever i sig själv, utgör de fortfarande en del i livets kretslopp. Det försvagade eller nyligen döda trädet angrips av svampar och insekter. I barken och mellan bark och ved söker insekter föda och skydd. Med insekterna följer ännu fler svampsporer. Där finner många arter sina yngelplatser. Det är med andra ord rena skafferiet för fåglarna.

Närmare en tredjedel av skogens ca 1875 rödlistade arter är beroende på något sätt av död ved. Att en art är rödlistad betyder att den är hotad eller missgynnad av människans påverkan på naturen, och att den därför bör skyddas. Att lämna stående eller liggande döda träd bidrar till att skydda dessa arter.

Lövskog/Blandskog. I en naturlig barrskog finns nästan alltid lövträd. Lövträdsinslaget är beroende av naturligt återkommande skogsbränder. Efter brand koloniserar brandfältet av lövträd. Senare vandrar barrträden åter in igen och tar över, men vissa lövträd dröjer sig kvar, fram till dess att det brinner igen. Den "naturliga" andelen lövträd i en ursprunglig svensk barrskog beräknas till omkring 30 procent; något mer i söder, något mindre i norr. Lövskogar och blandskogar är generellt sett artrikare än barrskogar. Det finns ett klart samband mellan antal trädslag i skogen och artrikedomen bland fåglar. Omkring hälften av alla de skogslevande kärlväxter, lavar och svampar som räknas som hotade finns i lövskogar eller är beroende av lövträd. Lövträden förbättrar jordmånen och de är viktiga för landskapsbilden.

Ädellöv. De ädla lövträden är alm, ask, avenbok, bok, ek, lind och lönn. Ädellövträd är ganska ovanliga i Fagerstatrakten. Dels har det med klimatet att göra – det är nästan för kärt; dels har människan omvandlat marker med ädellövträd till odlingsmark. Många av de ädellövträd som växer i Fagersta finns på gamla odlingsmarker eller har återkoloniserat mark som använts för bete eller slåtter fram till 1900-talets mitt.

Blommande och bärande träd och buskar. Sälgen är oerhört viktig för den biologiska mångfalden bland insekterna. Den blommar redan i april-maj, före eller under lövsprickningen och är då ensam i skogen om att erbjuda nektar och pollen när de första fjärilarna, humlorna, bina och andra insekter vaknar eller kläcks ur sina puppor.

Rönn, hägg och nypon är exempel på s.k. bärande träd och buskar. Frukterna och bären är en viktig föda för bl.a. trastar, sidensvansar, nötskrikor, skogsmöss och ekorrar under hösten. De blommande och bärande träden är inte särskilt vanliga i skogen och de har heller ingen ekonomisk betydelse.

Odlingslandskapet. Bondens brukande av marken lämnar karaktäristiska spår som hjälper till att förklara hur landskapet har fungerat som produktionsresurs. Odlingsrösen, stensträngar, åkerhak, gamla diken samt lövtuktade träd är exempel på spår som hjälper till att förklara varför djur- och växtliv inom en viss naturtyp har en speciell sammansättning.

Ängen är den artrikaste landskapstypen i odlingslandskapet. Ängen är en gräsmark som slagits årligen för att ge hö. Efter slåtter har ängen som regel efterbetats. På en enda kvadratmeter äng kan man finna 40-50 arter av gräs och blommor! Slåttern griper in i konkurrensen och gör att många arter kan samsas på en liten yta eftersom ingen art kan ta överhanden.

Naturbetesmarken är efter ängen odlingslandskapets artrikaste biotop. I naturbetesmarken kan man hitta 20-30 arter av blommor och gräs per kvadratmeter. Betet gör att inga växtarter tar överhanden utan många arter kan växa tillsammans på en liten yta. Den rika floran lockar till sig många insekter och fåglar.

Skötselprioriteringar

Generella insatser

SPARA/ÖKA ANDELEN LÖVTRÄD

- Framgallring, friställning av ädellövträd och andra prioriterade lövträd
- Successivt överförande av barrbestånd till löv/blandbestånd på lämpliga marker (luckhuggning, kanthuggning, plockhuggning)

SPARA BÄRANDE/BLOMMANDE BUSKAR

- En, slån, nypon, hassel, brakved, olvon, hägg, måbär, kaprifol och sälg skall i regel sparas. Buskarna med sina blommor, bär och nötter är mycket viktiga som mat och skydd för däggdjur, fåglar, insekter m.fl.

DÖDA TRÄD

- Döda träd, både stående och liggande, sparas så långt möjligt (ej riskträd som bedöms kunna falla ner och skada människor, byggnader, bilar etc. i anslutning till gångvägar, gator, fastigheter och liknande),
- Högstubbar och döda träd skapas genom kapning, ringbarkning, (riskträd kan göras ofarliga om kronan tas bort).

GAMLA TRÄD

- Gamla träd sparas så långt som möjligt, även i park- och gatumiljö
- Äldre träd, särskilt lövträd friställs för att leva längre

RÖJNING/GALLRING

- Tillräckligt många stammar lämnas kvar för att undvika en alltför stor förekomst av sly efter några få år

SLÅTTER

- Slåtter utförs på ängsmark för att gynna ängsväxter och hålla landskapet öppet. Slåttern bör ske i slutet av juli - början av augusti, helst med skärande eller klippande redskap och det slagna materialet samlas ihop och läggs på lämplig plats i området om det inte går att använda till hö.

Riktade insatser

FÅGLAR

- Gamla, grova träd, särskilt hålträd sparas och friställs vid behov
- Döda träd sparas eller skapas
- Bärande träd och buskar sparas
- Olika typer av holkar sätts upp

INSEKTER

- Sälg prioriteras
- Brandskadade och rötade träd tas inte bort i onödan

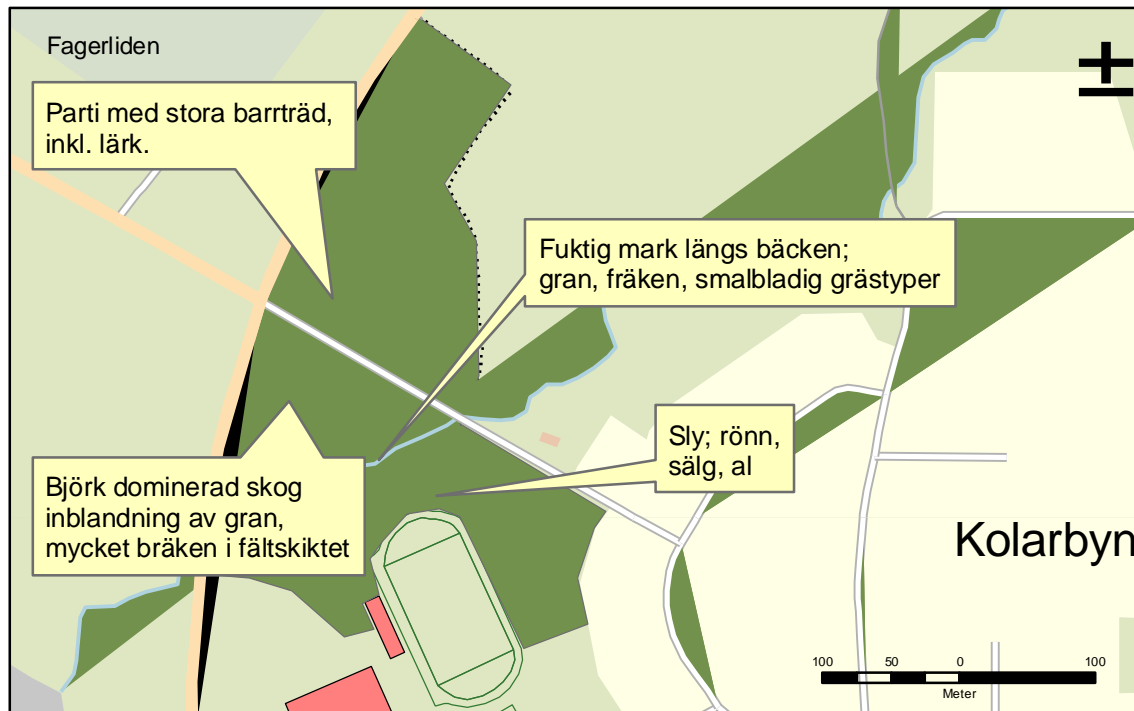
Skötsel av fornlämningar

- Generellt röjs forn- och kulturlämningar fram så att de syns och att växtrötter inte spränger sönder lämningarna. Kulturavdelningen inom Fagersta kommun lämnar närmare instruktioner för de arbeten som skall utföras vid själva fornlämningen.

Skötselområden

Fagerliden

Fagersta 3:2

I den del av området som ligger närmast riksvägen domineras skogen av björk. I den södra delen finns det ett ganska tätt underskikt av gran och ett markskikt som domineras av bräken. Det finns några mindre lågor. I den norra delen finns det ett parti med större barrträd, inklusive lärk.

Längs bäcken finns en grandominerad ridå och markvegetationen domineras av fräken och starrarter. Skog längs bäckar har många viktiga ekologiska funktioner. Skogen bromsar upp och renar vattnet, den skuggar vattendraget och hindrar vattnet från att bli för varmt för insekter och i de fall det finns fisk, dämmer fallna trädstammar i vattnet och skapar strukturer och livsmiljöer, löv ger föda etc.

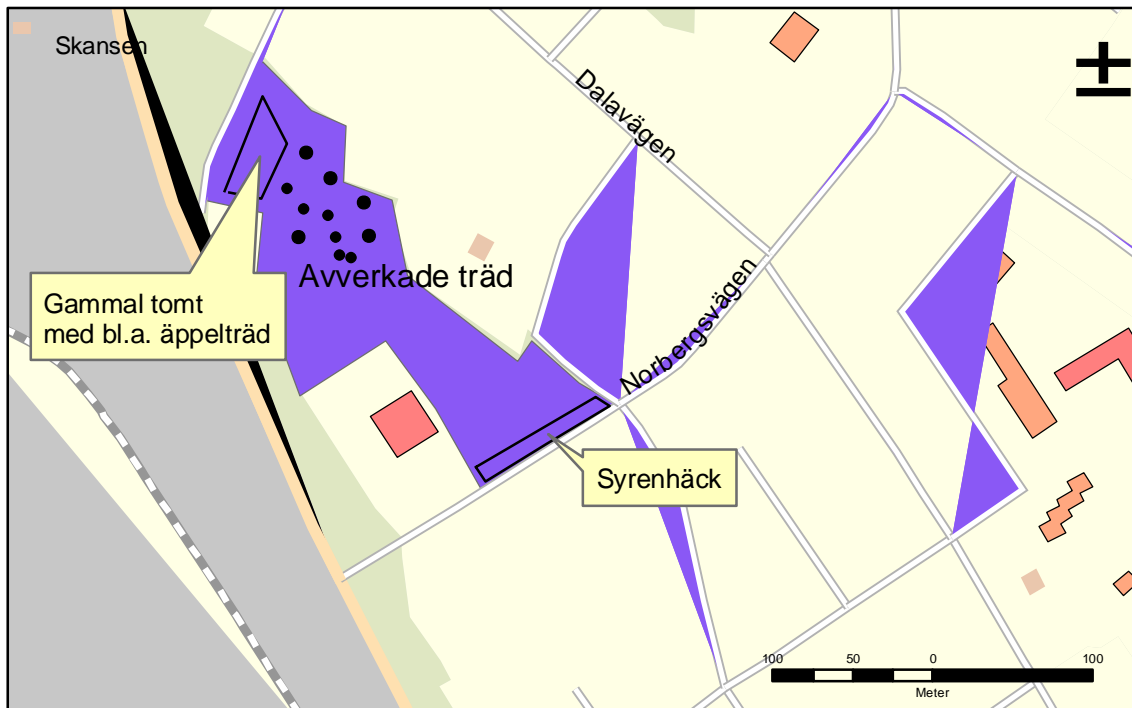
Närmast fotbollsplanen växer det mycket sly.

Skötselåtgärder:

- Området kan och bör gallras för att behålla den björkdominerade karaktären. Vid gallring skall man avverka granar som växer underifrån i första hand samt glesa ut bland björkarna.
- Partiet med de större barrträden sparas.
- Längs bäcken lämnas en trädridå kvar och röjning begränsas till att skapa mindre öppningar i trädbården, med syfte att öka insynen och tillgängligheten. Röjningen görs i första hand i partier där vegetationen redan är gles och begränsas till en försiktig utglesning av trädbården. Träd grövre än 15-20 cm i diameter sparas.
- Området närmast fotbollsplanen kan och bör röjas för trevnadens skull. Rönn och sälg sparas i första hand för naturvårdens skull.

Skansen

Fagersta 3:10

Här växer det alm och lönn, stora tallar, björkar och sälg. I Fagersta, bortsett från planterade träd längs gatorna, är det tämligen ovanligt med ädellövträd som lönn och alm. Ur naturvårdsperspektiv är sälg viktig då den producerar pollen tidigt på våren och därmed är en viktig näringskälla för de insekterna som kommer tidigt på våren.

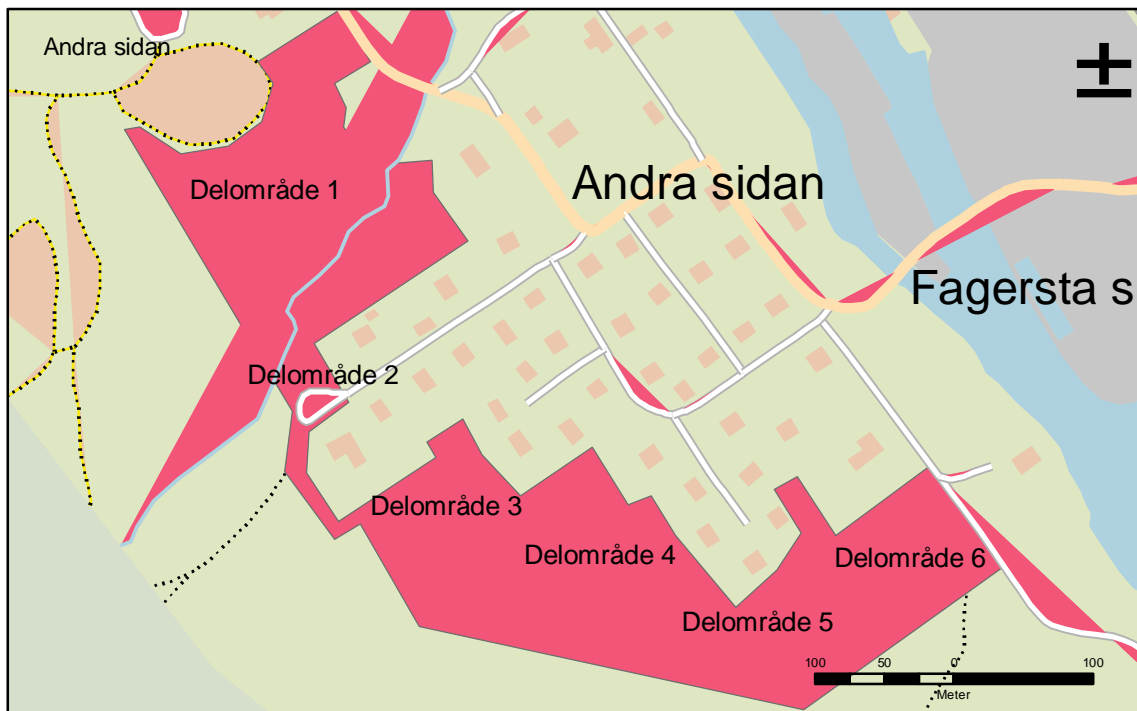
I området finns det rester av gamla trädgårdsodlingar med kulturväxter som syren, kaprifol och äppelträd. Floran är annars mycket trivial. En liten del av området intill bostäder har avverkats någon gång under de senaste åren. Tyvärr används området som tipp för trädgårdsrester och det finns högar med halv- och oförmultnade växtrester.

Skötselåtgärder:

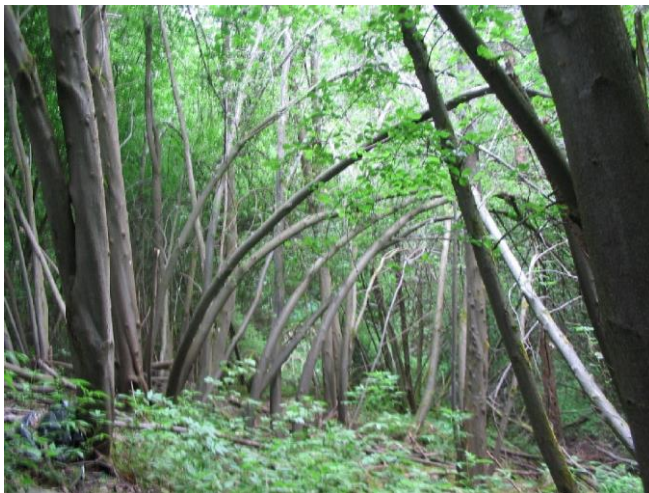
- För trevnadens skull kan och bör området röjas. Vid rövning sparas kulturväxterna – syren, kaprifol mm.
- En del unga träd sparas. Ädellövträd prioriteras i första hand och därefter sälg.

Andra sidan

Semla 11:9

Delområde 1. Området närmast elljusspåret består av ett aspdominerat bestånd med inslag av gran och sälg. Av naturvårdsvärde finns det träd med bohål bland asparna. Markvegetation domineras av bredbladigt gräs, örnbräken och örter som midsommarblomster, ekorrbär som mår bra av att ljus når marken. Längre bort från elljusspåret är beståndet tätare.

Delområde 2. Området är brant och blockigt. Det växer mycket flerstammiga sälgar. Beståndet är mörkt och förutom ett svagutvecklat buskskikt, med bl.a. try och små sälgplantor finns det knappt någon markvegetation alls.

Tyvär har mycket trädgårdsavfall tippats här och var. Stora delar av delområde 1 och 2 är besvärliga att ta sig in och runt i och används därför troligen inte för rekreation. De gränsar till ett Kronoreservat.

Delområde 3. Naturvårdsvärdet finns i almar, ekar, lönnar och lindar som står närmast bostäderna. Många hänsynskrävande arter behöver eller föredrar äldre ädellövträd som substrat och därför bör detta stå kvar och utvecklas. Markvegetationen är tämligen örtrik, om än trivial, men det växer mycket björksly med inslag av ädellövträdsplantor. Det finns ett antal upptrampade stigar.

Delområde 4. Här står det några stora solitära tallar. Dessa utgörs i detta fall av överståndare i yngre bestånd. Stora gamla träd är en bristvara i det moderna skogslandskapet. Dessa kan så småningom bli lämpliga boträd och eventuellt hysa en del hänsynskrävande och rödlistade arter.

Delområde 5. Ädellövträd och lågor. Här står det ett antal tämligen unga ekar och det finns också några lågor. Död ved är en mycket viktig resurs för naturvård och riksdagen antog i april 1999 15 miljö kvalitetsmål, där ett av delmålen för *Levande Skog*, är att "mängden hård död ved ska öka med minst 40 procent och med avsevärt mer i områden där den biologiska mångfalden är särskilt hotad".

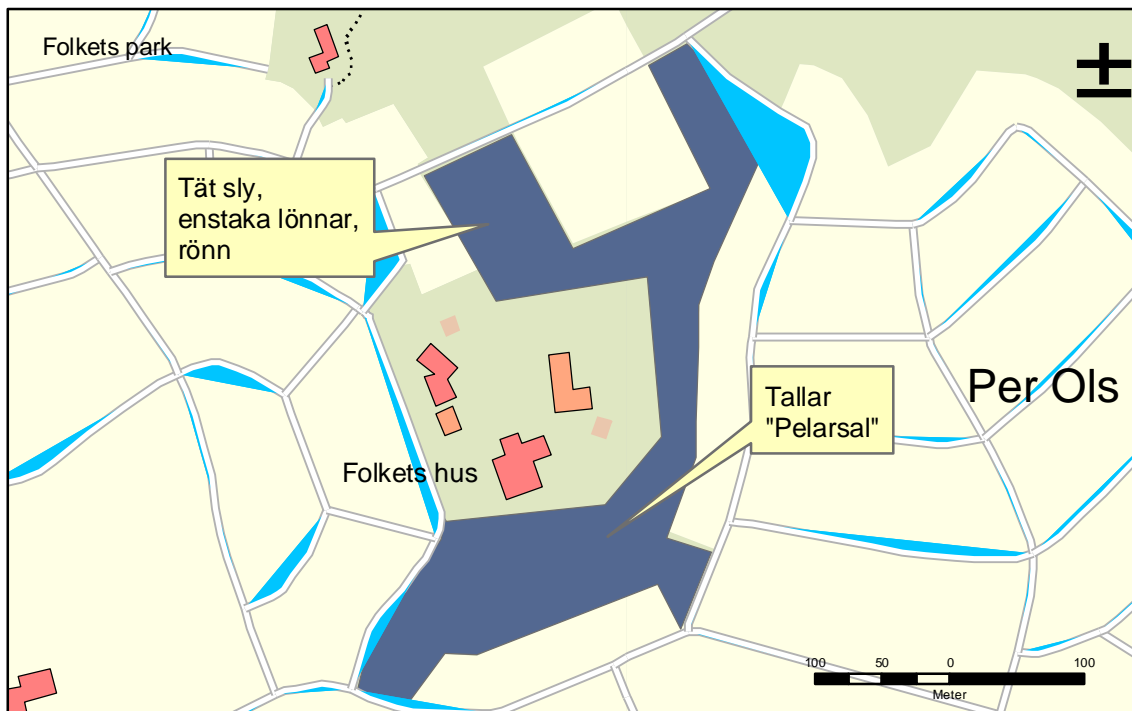
Delområde 6. Öppen ängsmark.

Skötselåtgärder:

- Delområde 1. Utmed elljusspåret kan underifrån växande gran försiktigt utgallras för att inte beskugga markvegetationen. Längre in där beståndet är betydligt tätare lämnas det orört.
- Delområde 2. Området lämnas orört för naturvård.
- Delområde 3. De större ädellövträden lämnas kvar som evighetsträd. För den örtrika markvegetationens och för trevnadens skull röjs slyet, särskilt intill stigarna. Ung ädellöv sparas i första hand.
- Delområde 4. Vid skogsvårdsåtgärder i detta eller i angränsande bestånd lämnas överståndare kvar som evighetsträd för naturvårdens skull.
- Delområde 5. Vid eventuella röjningar i detta eller i angränsande bestånd ska ungt ädellöv sparas i första hand. Lågorna lämnas kvar och ska inte skadas.
- Delområde 6. Ängen bör slåttas årligen och materialet samlas.

Folkets park

Fagersta 3:5

Generellt består beståndet av unga björkar och tallar med blåbärsris och lågorter som kovaller och midsommarblomster i fältskikt. Närmast Folkets Hus står ett litet tallbestånd med pelarsalskaraktär. Det finns inga särskilda naturvärden i området. I den norra delen av området växer det en tät sly där det finns enstaka lönnplantor och mycket rönn.

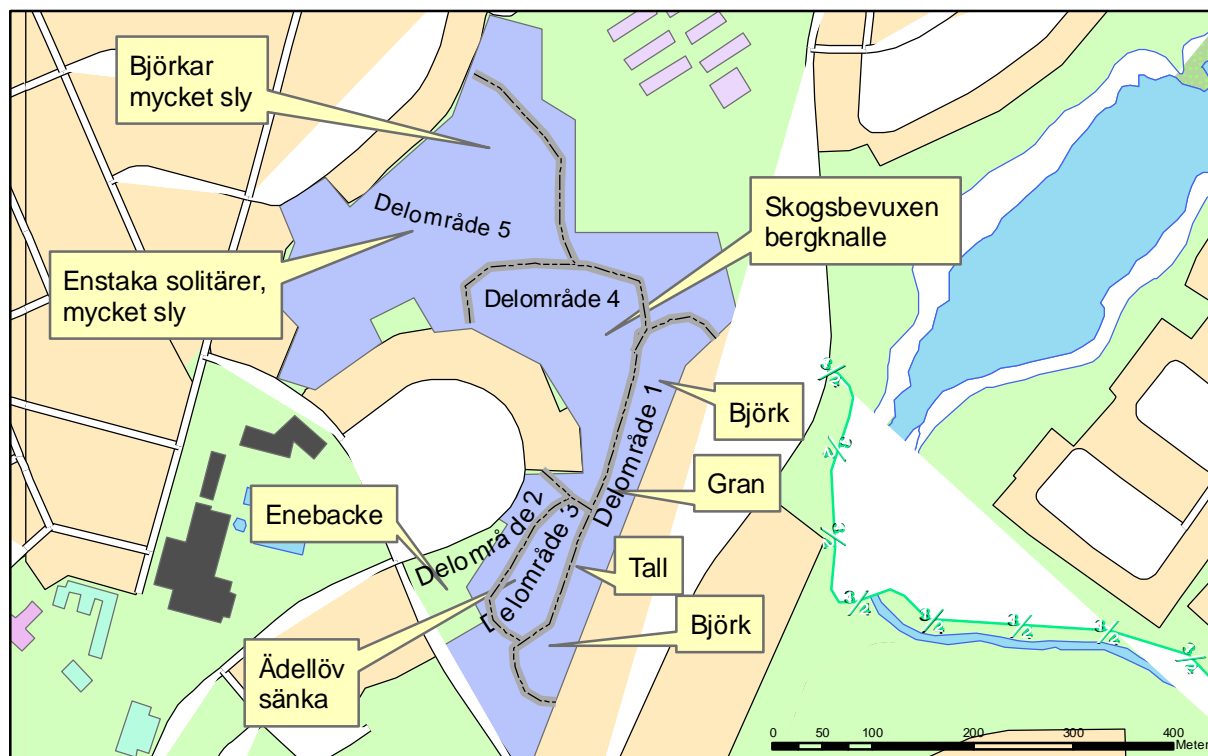
Kattugglan har setts i området; den är dock Sveriges vanligaste ugglaslag.

Skötselåtgärder:

- Vid röjning av sly sparas lönn i första hand, därefter rönn.
- Pelarsalskaraktären behövs.

Per Ols

Fagersta 3:2, Meling 11:1, Meling 11:4

Det finns av allt att döma inga ovanliga eller hänsynskrävande arter inom området. Det används flitigt som strövområde och det finns många stigar. Rödhaken har rapporterats i området de senaste åren under våren. Rödhaken, som är en av Sveriges vanligare fågelarter, bygger ofta sitt bo på marken under någon buske. Hela området kan prioriteras för friluftsliv.

Delområde 1. Parallellt med Floravägen växer det ett glest bestånd med ganska stora grupper av björk, tall och gran och däremellan finns ett antal öppna gläntor. Lavar och mossor växer på väldigt få träd. Endast få av tallarna visar en grov och grenrik form som kan vara av intresse för naturvård i framtiden. Det finns inslag av bärande träd som rönn och buskar som skogstry i beståndet. Markvegetationen består av typiska lundarter som hässlebrodd, liljekonvaljer, myskmadra och ormbär. I luckor och gläntor finns olika fibblor, rödklöver och kärringtand som är ljusälskande örter och tillhör mellanfasen i successionsförloppet. Hundkex, brännässla och hundäxing har dock etablerat sig. Dessa arter är typiska för det tidiga igenväxningsstadium med storvuxna örter och gräs som klarar ett liv i tillväxande förna och i tilltagande beskuggning av buskage och träd.

Delområde 2. Beståndet följer Norrbyvägen och Ringvägen. Det dominerande trädskiktet består av björk med inslag av smålönnar. Det finns en del enar som växer här. Detta tyder på att det har varit ganska öppet här. Enligt 1905 års häradscharta var detta odlingsmark eller troligtvis betesmark. Enar missgynnas av beskuggning och igenväxning.

Delområde 3 består av ett björkdominerat bestånd i en liten svacka. Under björkarna växer det mycket unglönn samt rönn och asp. Markvegetationen består av blåbärs- och smalbladig grästyp. Lönn är skuggtålig och det finns ingen

anledning att röja ur naturvårdssynpunkt, däremot kan det finnas anledning ur trevnadssynpunkt.

Delområde 4 är en bergknalle med glest tallbestånd. Bestånd med skog eller träd på eller i direkt anslutning till berghällar eller blottade partier av berggrundsytan är ofta s.k. nyckelbiotoper. Jordtäcket är oftast tunt och det är en lågproduktiv biotop som domineras av tall, ibland med inslag av senvuxna granar, björkar och aspar. Här finns det dock inga signalarter som förknippas med höga naturvärden och objektet når inte upp till nyckelbiotopskvalitet. Det finns emellertid skogsvårdsföreskrifter som rekommenderar att sådana biotoper ändå förbli orörda.

Delområde 5 består av ett område med enstaka solitärer, mest björk, under vilka det växer en mycket tät sly. För naturvårdens skull bör solitärerna lämnas kvar som evighetsträd. Inom delområdet finns det en iordningställd skidbacke och det finns en önskan att bygga en hoppbacke.

Skötselåtgärder:

- I delområden 1, 2, och 5 står inte slyröjning för friluftslivets skull i konflikt med naturvård, snarare tvärtom - eventuella naturvärden finns i ett ljusare landskap.
- Delområde 1. Grövre och grenrika tallar sparas. För att ljuskänsliga arter ska ha en chans att återetablera sig krävs att hävd av gräsmarken återupptas i luckorna. Då det är föga troligt att hävden återupptas och för att undvika alltför snabb igenväxning bör eventuell asp och gråal först ringbarkas för att sedan efter några år avverkas.
- Delområde 2. Enarna sparas. Beståndet gallras något för att främja de beskuggningskänsliga enarna.
- Delområde 3. Behöver inte röjas för naturvårdens skull. Det är dock önskvärt att ställa fram lönnar och eventuella bärande träd vid röjning för friluftslivets skull.
- Delområde 4. Lämnas orört.
- Delområde 5. Solitärer sparas som evighetsträd.

Björksta

Fagersta 3:2

Området ger ett ljust intryck. Det domineras av ett björkbestånd med en liten inblandning av sälg, lönn och asp. Markvegetationen består av smalbladigt gräs med triviala örter. I en liten och något fuktigt svacka växer det gran. Det börjar komma upp en del sly på vissa ställen. Det finns några få klana lågor som ligger här och var fast närmast Per Olsskolan ligger det en bastant låga som håller på att bli övervuxen av lavar och mossor. Området används frekvent av den närliggande förskolan.

Skötselåtgärder:

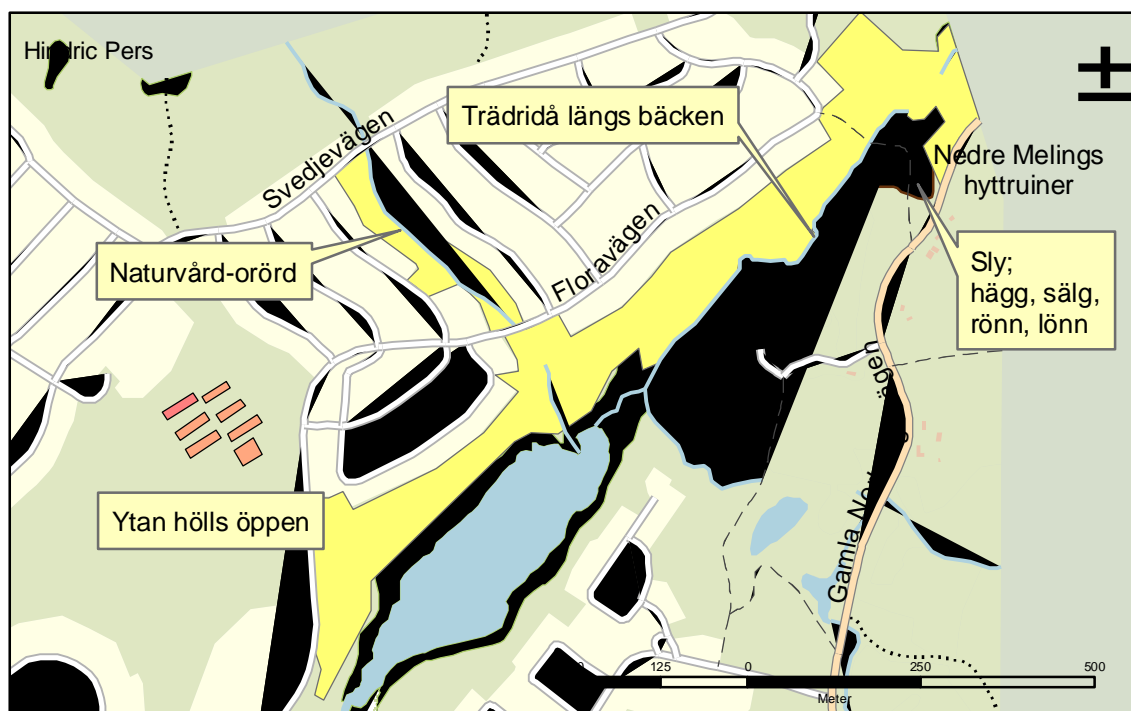
- För att behålla det ljusa intrycket bör beståndet röjas. Enstaka sälgbuketter kan sparas. Ingenting bör röjas i svackan med granarna.

Melingsbäcken och Melingsjön

Melingsbäcken med sjö, bäcklopp och omgivande fattigkärrpartier har ett ganska stort värde för den biologiska mångfalden. Det är ett av stadens större sammanhängande naturområden och har en viktig ekologisk funktion som en sk. spridningskorridor som förbinder naturområden utanför staden med gröna "öar" inom tätorten. Det funktionella området har indelats i fyra objekt; Hindric Pers, Paradiset, Norrby och Melingsbäcken samt Melingsjön som också redovisas separat.

Hindric Pers

Fagersta 3:2

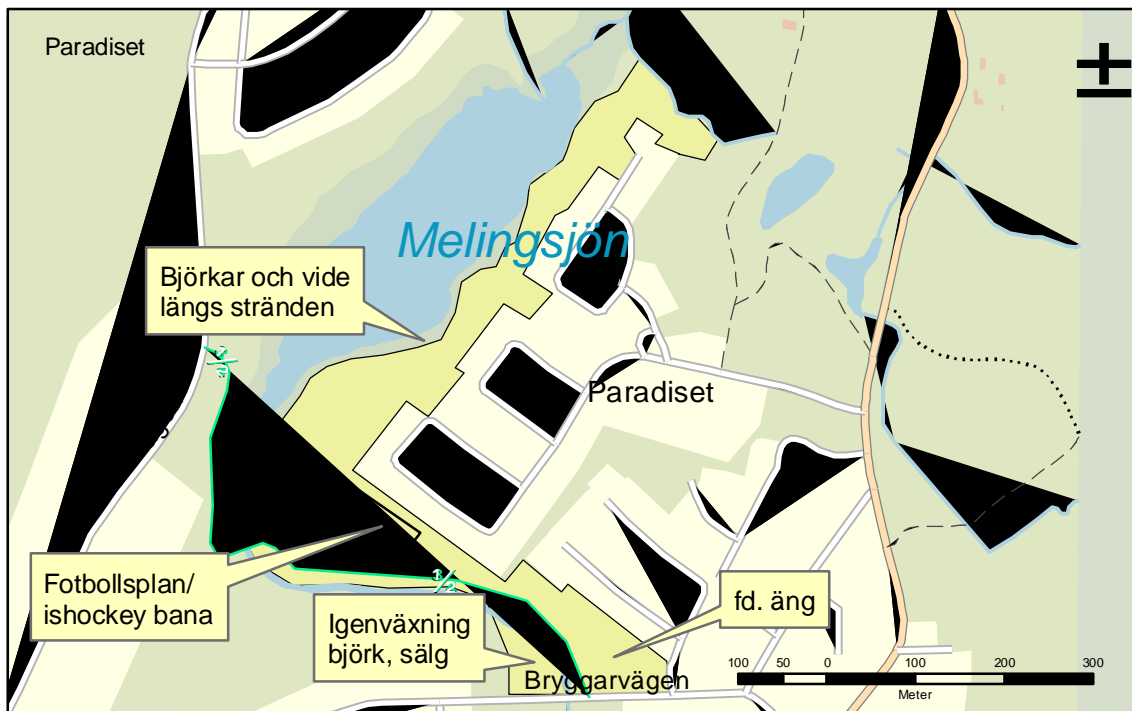
Området består, för det mesta, av öppen mark. Längs Melingsbäcken växer det en smal trädrida och vid Nedre Melings hyttruiner växer det alm och lönn samt en hel del hägg-, rönn- och sälgsly. Enligt 1905 års härads-karta var detta, tillsammans med delar av Hindric Pers bostadsområde, odlingsmark. I den flacka, låglänta sankmarksterrängen som breder sig ut runt Melingsjön fanns det troligen våtängar, som fram till mitten av 1900-talet var av stor betydelse för jordbrukarna. Årliga översvämningar gödslade stränderna och bidrog till en god produktion av foderväxter. På lite högre nivåer växer det täta videsnår. Det kan tänkas att bonden förr i tiden utökade sin slättermark genom att röja bort videsnåren, men i så fall har videna tagit tillbaka dessa marker. Fynd av växten smörboll rapporterades i området 1987. Tyvärr markerades aldrig växtlokalen ut med någon precision och det är troligt att växterna inte finns längre. Smörbollen är dock fridlyst och bör återregistreras i FLOFA vid upptäckt. De boende i bostadsområdet har för trevnadens skull iordningställt en badminton- och fotbollsplan och klippt vissa gräsytor. Mellan Floravägen och Svedjevägen rinner en liten bäck genom ett tätvuxet grönområde, som erbjuder småfåglar ett lämpligt område för födosök och skydd. Tyvärr används området som tipp för trädgårdsrester.

Skötselåtgärder:

- En trädrida sparas längs bäcken. Eventuell röjning begränsas till att skapa mindre öppningar i trädbården med syfte att öka insynen och tillgängligheten. Röjningen görs i första hand i partier där vegetationen redan är gles. Träd grövre än 15 - 20 cm i diameter sparas.
- Död ved (såväl stående döda träd som stammar som ligger på marken eller i bäcken) lämnas kvar. Trädstammar som fallit ner i bäcken är värdefulla för en del vattenlevande organismer.
- Röjning nära ruinerna omfattar främst al- och häggsly. Ädellövträd sparas så mycket som möjligt. Även druvfläder, sälg och rönn, vilka är särskilt värdefulla för många insekter och fåglar, kan sparas.
- Gräsytorna för badminton- och fotbollsplanen kan klippas och skötas för trevnadens skull av de boende i bostadsområdet.
- Gräsytan mellan Floravägen och Melingsjöns utlopp hålls öppen. Träden röjs bort och ytan slåttras.
- Området mellan Svedjevägen och Floravägen sparas som tätbevuxet grönområde. Hushållen i närheten informeras om att tippning på området inte är tillåten.

Paradiset

Meling 11:2

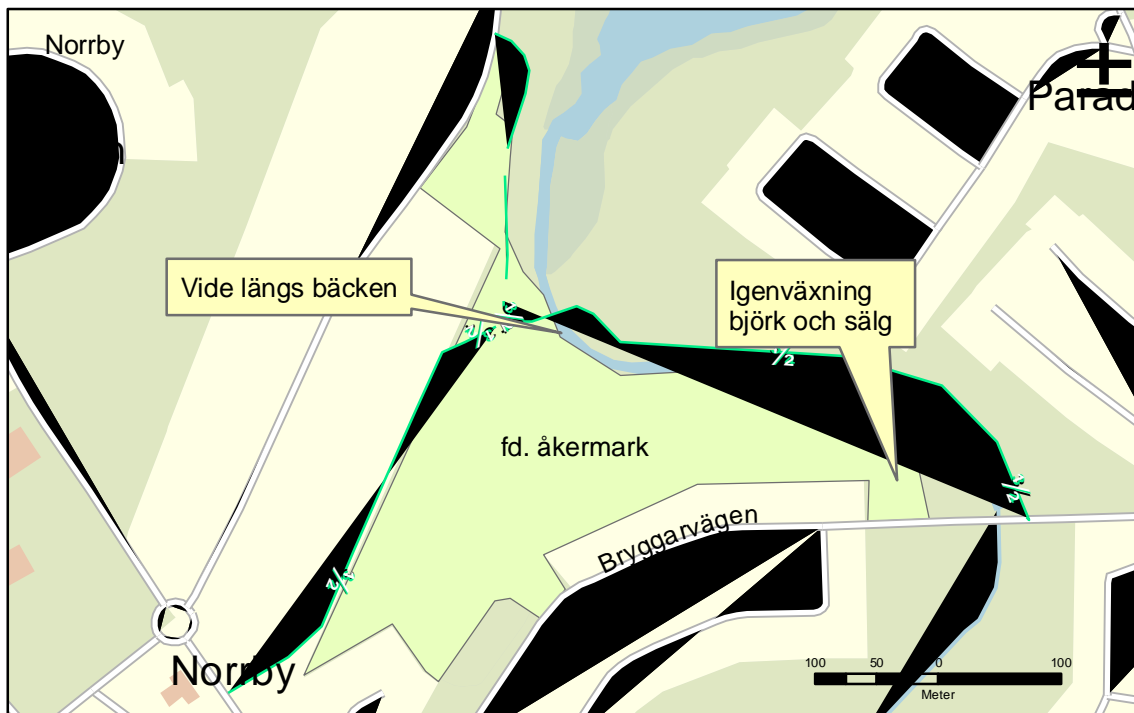
Området består, för det mesta, av öppen gräsmark. Enligt 1905 års häradslista bestod området av odlingsmark. Inga sällsynta eller hänsynskrävande arter har rapporterats inom området. Längs den ganska branta stranden vid Melingsjön växer det björk, några enstaka granar och aspar samt vide. Asparna har gnagts av bävern. Direkt norr om Bryggärvägen finns det rester av en gammal äng som av tradition har bränts varje vår av de boende i bostadsområdet. Eldning av gräs gör att gräs snabbt får mineraler, ljuset kommer ner till de spirande stråna så att det snabbare börjar grönska och växa tidigt. Men gräset får inte tillgång till dessa gödningsämnen lika länge som när gräset får förmultna naturligt. Vegetationen drar till sig mycket fjärilar under växtperioden. På västra sidan av Melingsbäcken finns det ett litet område i sent igenväxningsstadium med en del björk och sälg. Under vintern körs snöskotrar i området som leder till packad is och brännskador på vegetationen.

Skötselåtgärder:

- Eventuell röjning av vide längs stranden vid Melingsjön som begränsas till att skapa mindre öppningar med syfte att öka insynen och tillgängligheten. Röjningen görs i första hand i partier där vegetationen redan är gles.
- Gräsytor nära Bryggärvägen kan i fortsättningen brännas under våren.
- Snöskoteråkning i området tillåts inte.

Norrby

Meling 11:1

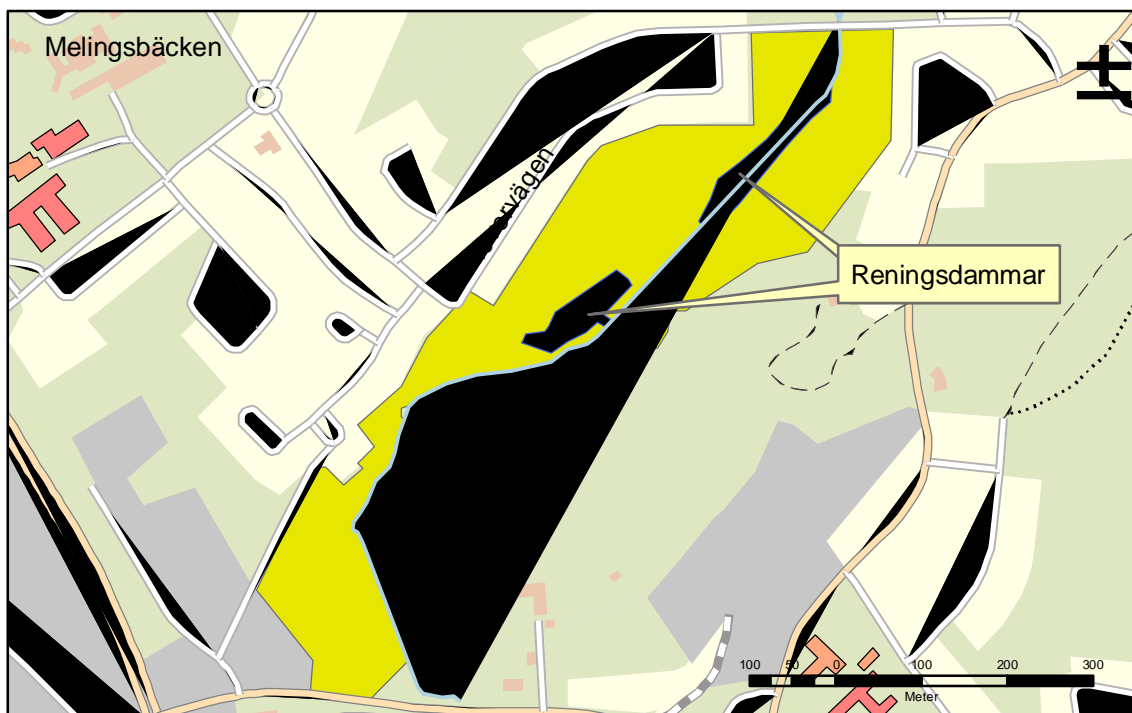
Området består av fd. åkermark som har stått i träda under flera år och är utan egentliga naturvärden. Längs stora delar av Melingsbäcken växer det vide och vass som ger skydd åt andfåglar och deras ungar under våren och sommaren. Enligt detaljplanen är området klassat som park, men för att i någon mån bevara åkerlandskapet bör området hållas fri från fleråriga skott av sly, buskar och träd.

Skötselåtgärder:

- Sly röjs bort. Grupperna med björk och sälg intill Bryggarvägen sparas. Enstaka solitärer sparas.

Melingsbäcken

Meling 11:1, 11:15

Landskapet är övervägande öppet, grundvattnet står högt och vegetationen domineras av halvgräsarter. Det växer grupper med sälg, vide och björk här och var. Enligt 1905 års häradscharta var detta odlingsmark.

I början av 1990-talet anlades två reningsdammar längs Melingsbäcken. Under 1970-talet diskuterades dagvattnets eventuella föroreningsinnehåll och undersökningar som gjordes bekräftade misstankarna om att dagvattnet inte är så rent som man tidigare trott. För att minska belastningen på miljön finns det olika sätt att ta hand om dagvattnet innan det når recipienten. Ett exempel på ekologisk dagvattenhantering är öppna dammar. En stor del av de föroreningar som finns i dagvattnet är bundna till partiklar och kan avskiljas genom sedimentation. I en damm

sjunker hastigheten på vattenflödet och material kan sedimentera ner på botten. Växter i dammen bromsar upp vattenflödet och ger vattnet en längre omsättningstid och bättre sedimentationsmöjligheter. Ett problem med dessa är att hålla växtligheten på en önskvärd nivå. Det finns flera olika metoder för detta. Ett sätt är att ta bort växter manuellt med jämna mellanrum när dammarna börjar bli för tätbevuxna. Än så länge finns det lite växtlighet i dammarna längs Melingsbäcken (bilden). Många dammar får också problem med att algutväxten blir väldigt stor. Algerna kan lägga sig som ett lock på dammen och orsaka syrebrist. Det sedimenterade materialet som ligger på botten behöver tas upp med jämna mellanrum. Hur ofta detta bör ske är inte riktigt klarlagt då dammarna i Sverige

först nu börjar uppnå en ålder då det är aktuellt för borttagande av sediment. Förslag på tidsintervall mellan 10-15 år används som tumregel i Nordamerika eller när sedimentskiktet överstiger 40 cm.

Dammarna kan visa sig vara av intresse för fågelfaunan och ytorna runtom dammarna och bäcken kan i framtiden bearbetas för att skapa lite intressanta ytor för vadare om dom törs etablera sig i bebyggelsen.

Skötselåtgärder:

- Kontrollera algblomning varje år
- Kontrollera tjockleken på sediment vart tredje eller fjärde år.
- Avlägsna sediment vid algblomning eller när tjockleken på sedimentskiktet överstiger 40 cm.
- Kontrollera växtlighet och avlägsna om dammarna håller på att bli för tätbevuxna. (> 60-70 % som riktmärke)

Melingsjön

Melingsbäcken med sjö, bäcklopp och omgivande fattigkärrpartier har ganska stort värde för den biologiska mångfalden. Det är ett av stadens större sammanhängande naturområden och har en viktig ekologisk funktion som en så kallad spridningskorridor som förbinder naturområden utanför staden med gröna "öar" inom tätorten.

En fråga som länge har engagerat en del av de närboende till Melingssjön är en påstådd igenväxning av sjön. Det kan tänkas att det finns en variation i växtlighet från säsong till säsong, men om man jämför dagens vegetationsutbredning med dess utbredning från 40- eller 50 talet kan man konstatera att det knappast finns någon igenväxning. Bjuds möjlighet, genom till exempel en lågvattennivå under en torr sommar, så kan vass och kaveldun med sin effektiva fröspridning på kort tid helt slå ut och dominera stora ytor. Vatten och isrörelser skapar däremot de nödvändiga förutsättningarna för bearbetning och borttransport av vegetation; vid vattenhöjning hejdas vass och kaveldunets tillväxt. Det har ändå gjorts försök med att kontrollera vegetationen genom att både släppa ut gräskarp och slåtttra vassen, men med magert resultat – fiskarna bestämde sig för att söka sig ut i världen och övergav Melingssjön medan slåttningen utfördes ett fåtal gånger till en hög kostnad. Genom enbart slåttning har man bara tillfälligt lyckats stoppa vass och kaveldunets tillväxt. Bottnarna måste också bearbetas. Detrituslagret med rotfilten ovan gyttjan måste rivas upp annars händer ingenting på sikt.

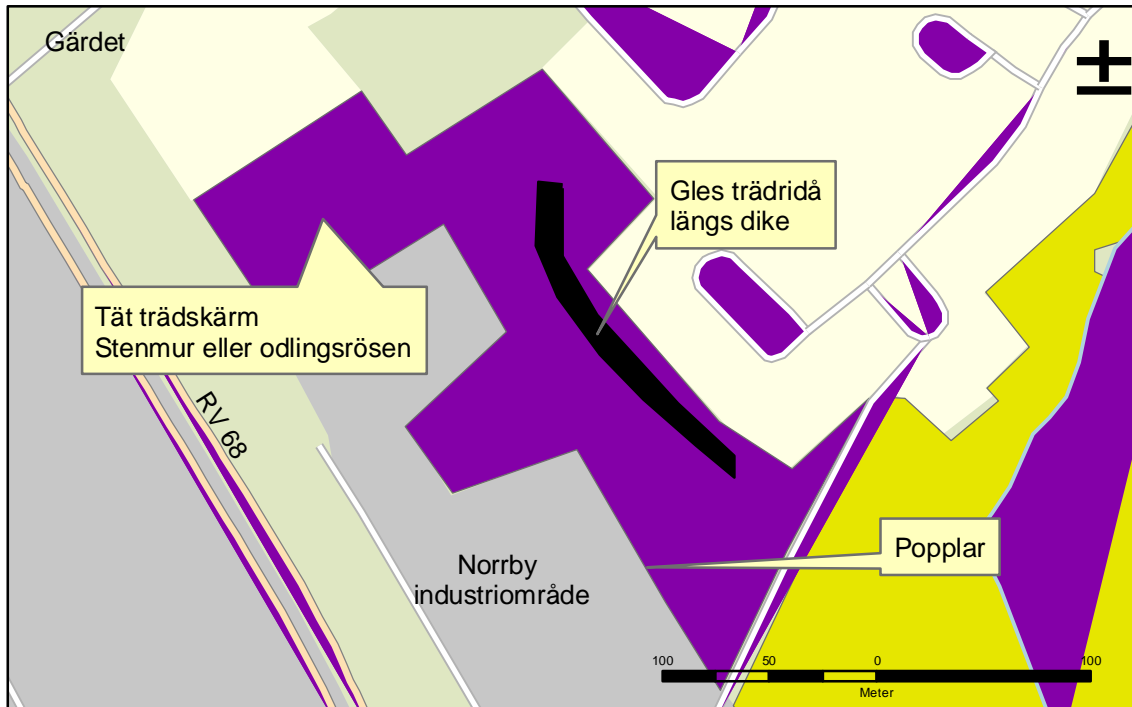
Ur naturvårdssynpunkt är det dock inte alls säkert att vassen ska röjas bort. Fågelskådarna har rapporterat en del intressanta arter där. Bl.a. rörhöna som uppehåller sig vid vassrika stränder och vars bo ligger flytande i vassen har observerats.

Skötselåtgärder:

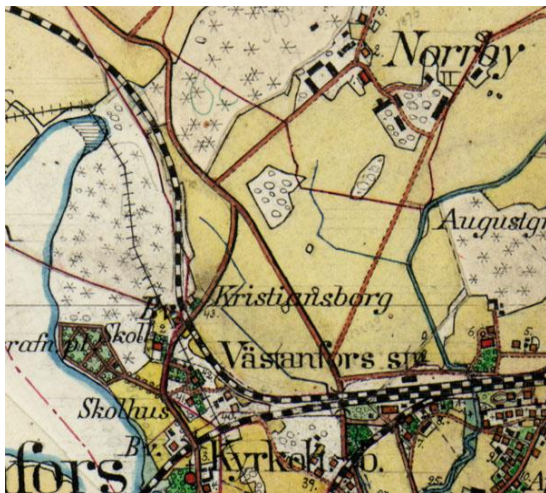
- Området lämnas för "fri utveckling".
- Vegetationens utveckling följs årligen genom jämförelse av fotografier som tas årligen från ett antal punkter vid sjön.

Gärdet

Meling 11:1

Området hänger funktionellt ihop med Melingsbäcken och är ganska öppet med fläckvis ruderat karaktär. Ruderatmarker är bra grogrund för växter som

specialiserat sig på kort livcykel och intensiv förökning, sådana växter som vi oftast betraktar som ogräs. Ruderatmarker innehåller inte sällan förvildade trädgårdsväxter och andra exotiska arter. Längs diket finns det en gles trädridå och intill Norrby industriområde finns rader av planterad poppel. I den norra delen av området, ut mot riksväg 68 finns det ett parti med tätbevuxen trädskärm. Här växer främst asp, sälg och björk. Det finns också vad som kan vara rester av en gammal stenmur. Enligt 1905 års häradslista fanns det ett litet skogsparti på samma ställe (se bilden norr om Kristiansborg).

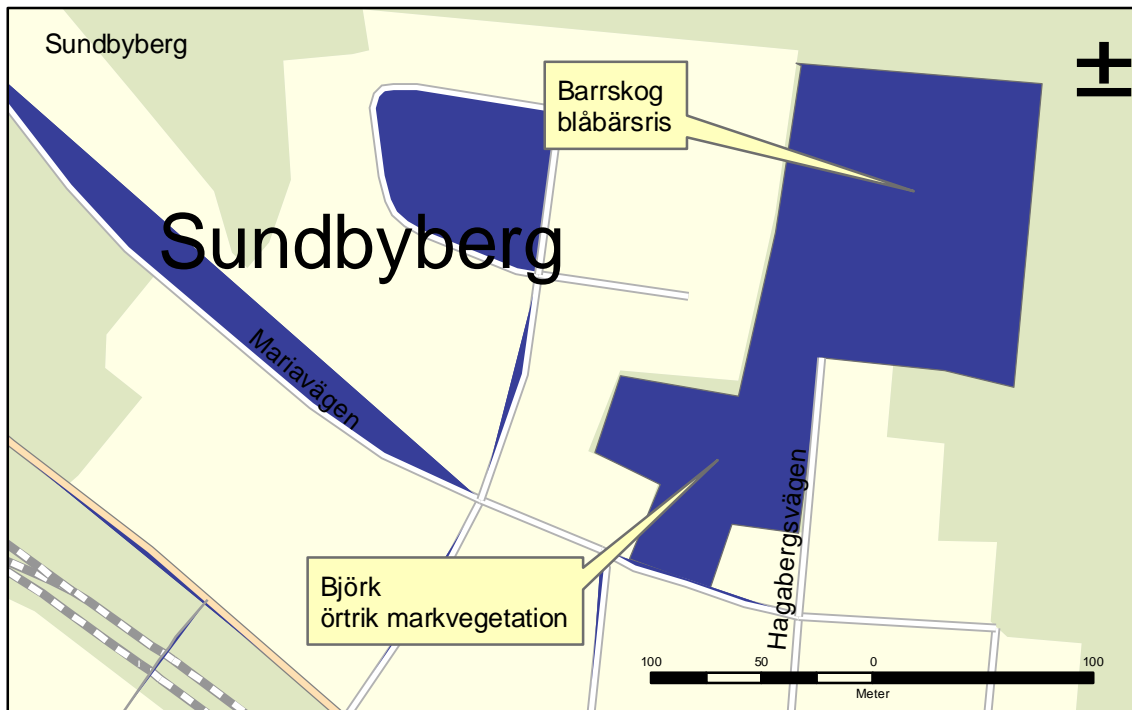
Skötselåtgärder:

- Sly röjs bort i det täta skogspartiet intill riksvägen.
- Träd som växer intill eller på stenmurens rester fälls så att inte rötterna spränger sönder eller skadar densamma.
- Beståndet gallras försiktigt. Asparna kan sparas i första hand för att undvika uppsjö av sly. Även en del sälgar kan sparas för insekternas skull.

Sundbyberg

Västanfors 11:1

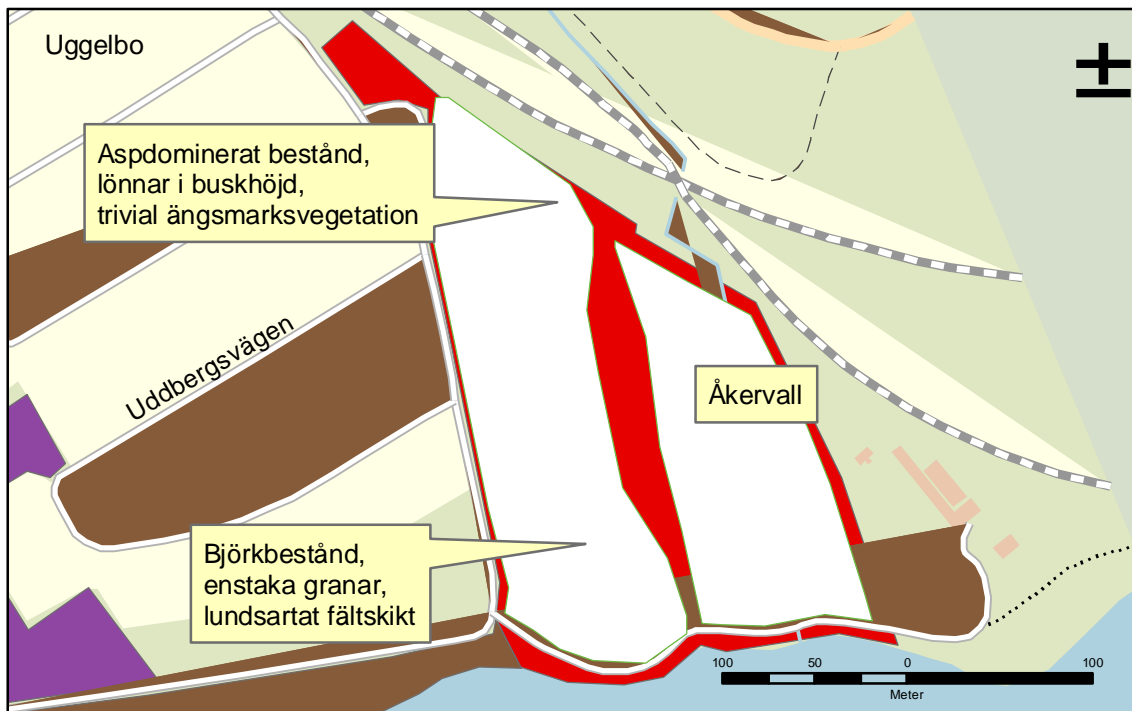
Närmast Mariavägen växer det ett björkdominerat bestånd med rönn och sälginblandning. Markvegetationen är tämligen artrik och består av växter som kovaller, vitsippor m.m. som föredrar halvskugga. Det finns dock inte några sällsynta eller hänsynskrävande arter. Enligt 1905 års häradslista var detta ett skogsområde och ingenting tyder på att det fanns hag- eller betesmarker här. Den norra delen av området övergår i blåbärsbarrskog som hänger samman med de större arealerna utanför tätortsområdet. "Gör det själv-slyröjning" har utförts av någon längs Hagabergsvägen. Området saknar större naturvärden.

Skötselåtgärder:

- I samband med eventuella skogsåtgärder räcker det med väl tilltagen naturvårdshänsyn – spara bärande träd, lövträd och tillåta ljuset att komma ner på markvegetationen i det björkdominerade beståndet.

Uggelbo

Västanfors 11:74

Området består av en öppen äng på östra sidan och ett skogsbevuxet parti på den västra sidan. Norra delen av skogsbeståndet är aspdominerat med en del unga lönnar i buskskiktet. Fältskiktet består av trivial ängsvegetation. Den södra delen av beståndet består av främst björk med en del granar. Här finns det en del lundväxter som liljekonvalj, stinksyska och ormbär. På vissa trädstammar växer det blågrå mjöllav som är en tämligen vanlig och mindre krävande lavart. Det finns inga strukturer eller egenskaper som har särskilt högt naturvärde.

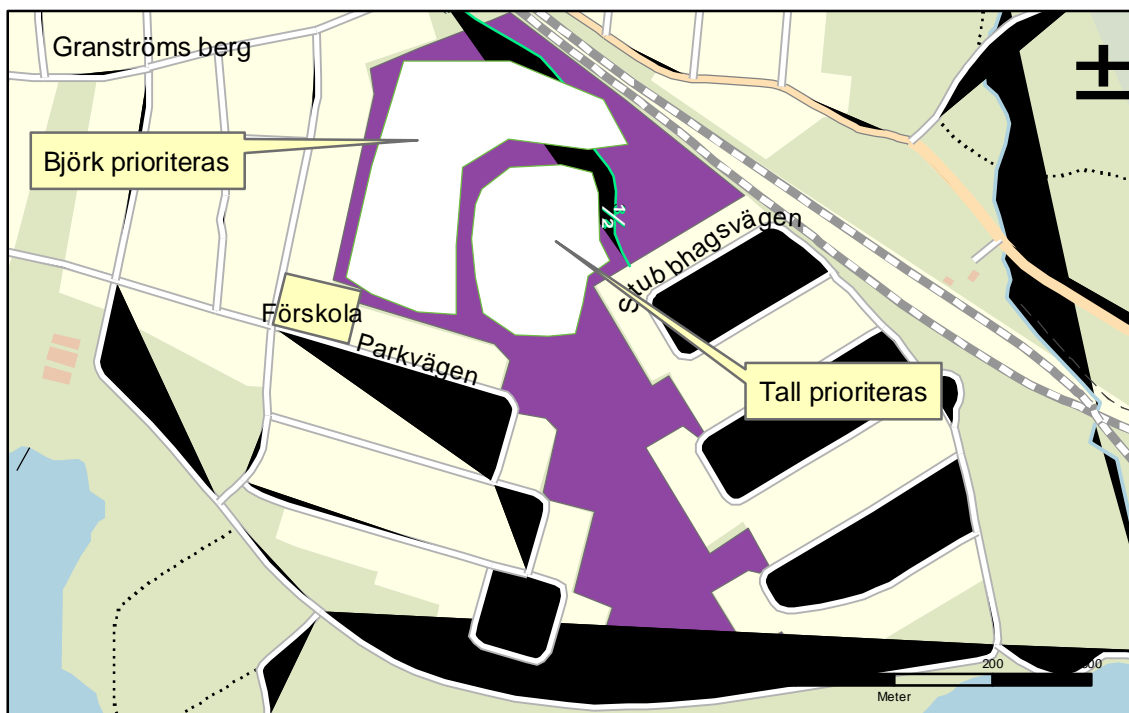
Det finns några upptrampade stigar inom området som tyder på ett visst värde ur rekreationssynpunkt. För att behålla den ängs- och lundvegetation som ändå finns bör beståndet hållas öppet.

Skötselåtgärder:

- Beståndet gallras vid behov för att släppa fram ljus till fältskiktet och gynna floran.
- Vallen slåtraras årligen.

Granströms berg

Västanfors 11:74

Det finns inga särskilda naturvårdsvärden i området. Skogen är en talldominerad skog med en inblandning av löv i beståndets kanter. Området är dock en stor resurs ur flera aspekter. Det har ett stort värde som strövområde och om man tittar på de upptrampade stigarna ser man att området används mycket. Området är också viktig som plats för regelbunden utevistelse för barnen från Ugglans förskola.

Skogen gallrades hårt för ett antal år sedan och många stammar har sedermera blåst ner. Den hårda gallringen ledde till klagomål och skrivelser i lokala media. Förskolans personal har nämnt en viss oro för barnens vistelse i skogen efter stormar.

Enligt 1905 års häradslista (se bilden) var området redan då en barr- lövblandskog, med en barr dominans i de högre belägna centrala delarna och en större lövinblandning närmare det omgivande odlingslandskapet, som idag är Uggelbo bostadsområdet.

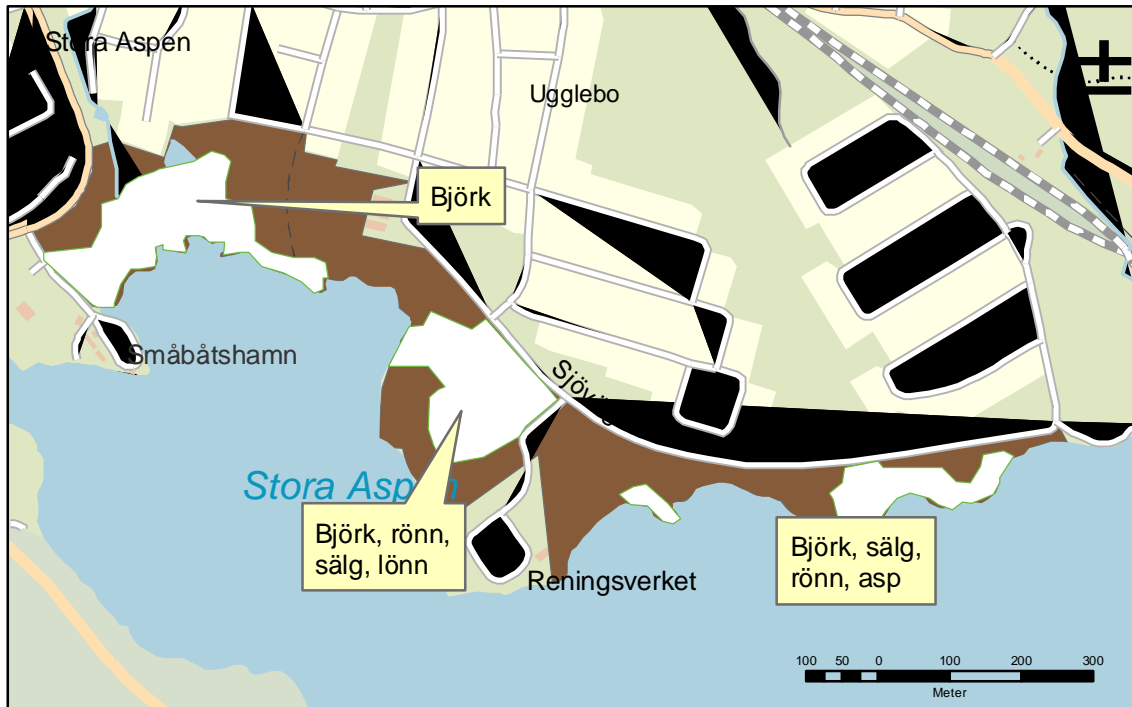
Ett av delmålen i miljö kvalitetsmål "levande skog" är att andelen äldre lövskog skall öka. Med äldre lövrik skog menas skog där minst 25 % av den s.k. grundytan är lövträd och den grundtytvägda medelåldern för huggningsklassen är >60 år. Arealen äldre lövrik skog i Västmanland ligger på ca 5,2 %, som är mindre än snittet för riket och betydligt mindre än i naturskogar.

Skötselåtgärder:

- Avlägsna fällda träd efter starka stormar/vindar så snart som möjligt. Dessa innebär en olycksrisk för barn.
- Håll området fritt från sly.
- Spara lövträd som evighetsträd, särskilt i kanterna av beståndet.

Stora Aspen

Västanfors 11:74

Området är tämligen öppet med några trädbevuxna partier. I de öppna partierna består vegetationen av olika hydrofila gräs- och halvgräsarter. En promenadstig går från småbåtshamnen till skogspartiet väster om reningsverket.

Närmast småbåtshamnen finns det en ung björkskog som har siktröjts vid ett antal tillfällen. Här finns det även rester av en gammal trädgårdstomt där det växer olika kulturväxter som syren, måbär, liljor m.m.

Enligt häradskartan fanns det mest odlingslandskap i området och längs stranden och Melingsbäckens utlopp fanns det våtängar. Senare anlades ett sågverk här.

Strax nordväst om reningsverket finns det ett skogsparti där det växer en lövskog med björk och inblandning av rönn, sälg och ung lönn. I fältskiktet växer det en del örter som midsommarblomster, dagdkåpa och gulmåra. Enligt 1905 årshärads-karta fanns det ett lövrikt skogsparti här. Det kan tänkas att det finns en längre tids skogskontinuitet utan en fullständig avverkning som är ganska ovanlig.

Ett tredje större trädbevuxen parti finns längst österut i området där det växer mest björk med en inblandning av sälg, rönn och asp.

Ur naturvårdssynpunkt finns det inga sällsynta eller hänsynskrävande arter som växer i området men en del sjöfåglar finns i och nära området under våren och sommaren. För friluftslivets skull finns det anledning att röja och gallra med några

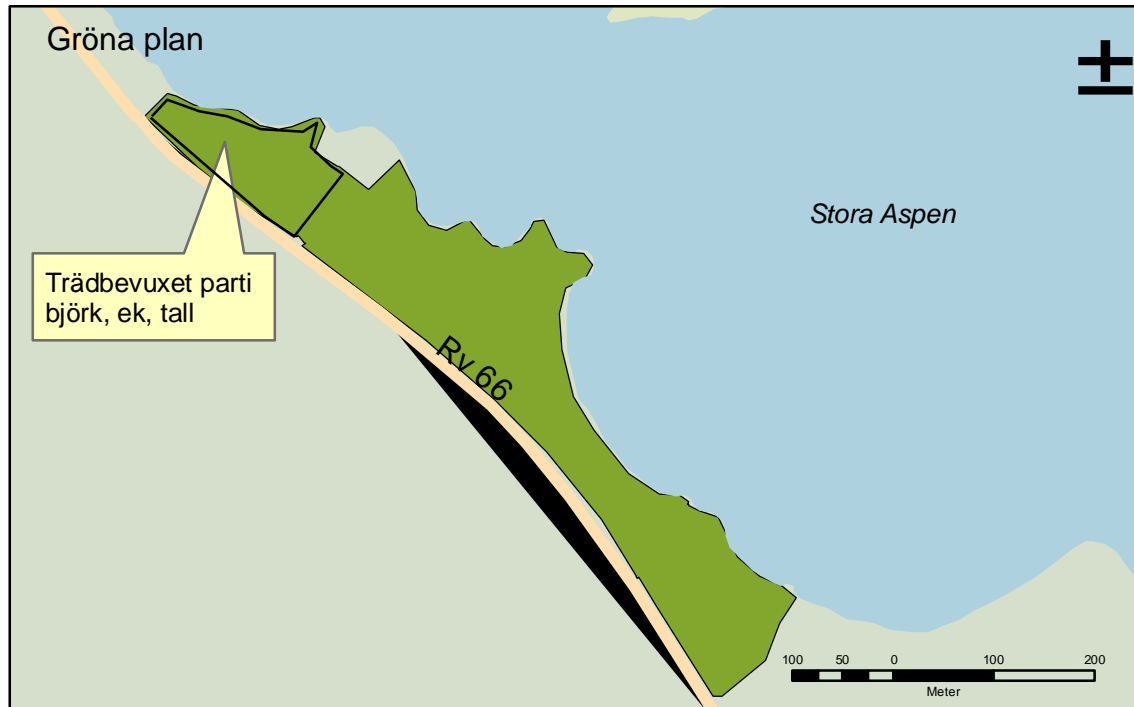
års mellanrum. Det är dock viktigt att inte röja eller gallra för hårt för att undvika en alltför stor uppsjö av sly.

Skötselåtgärder:

- Inga röjningar under våren eller tidigt på sommaren.
- Lämna tillräckligt många stammar kvar efter röjning och gallring för att hålla tillbaka sly.
- I området intill reningsverket sparas lönnar i första hand.
- Blommande och bärande träd sparas i tillräckligt stor omfattning.

Gröna plan

Säteri 1:1

”Gröna plan” är betesmark med höga naturvärden som ligger strax söder om Fagersta intill riksväg 66. I 1992 års ängs- och hagmarksinventering bedömdes området sakna intressanta naturvärden. Arbetet med restaurering påbörjades ändå 1998 med röjning av sly och buskage. Vid röjning sparades några ekar, lönnar, björkar samt enstaka tallar. Därefter sattes man upp stängsel och man har haft fårbeta där under sommarsäsongen. Området inventerades ännu en gång 2005 i den rikstäckande ängs- och betesmarksinventeringen och klassades då som ett område med höga naturvärden, bland annat med en del intressanta, hänsynskrävande arter i florans. Områdets hävdstatus uppgavs till 60 % välhävd och 40 % svaghävd.

Betning av området upphörde efter sommaren 2006 p.g.a. att stängslen måste rivas i samband med att riksvägen ska breddas och göras om till s.k. 2+1 väg med cykelbana vid sidan om vägen. Mycket av stängselmaterialet var gammal och gick sönder vid borttagning och fick kasseras. Efter att Vägverket färdigställt vägen och cykelbanan vore det önskvärt att fårbetet inom området återupptas för att bibehålla de fina naturvärdena. För att göra detta måste ny inhägnad göras längs de nya gränserna.

Syftet är främst naturvård och att få en attraktiv landskapsbild.

Skötselåtgärder

- Uppsättning av fårstängsel efter det att vägarbetet är klart.
- Eventuell röjning av sly
- Utsläpp av får på bete efter överenskommelse med lokal jordbrukare som äger och sköter fåren. Fårbeta föredras p.g.a. att inhägning är enklare och inte behöver vara så robust.

Prioriteringar:

De flesta skötselåtgärder som beskrivs i skötselplanen kan utföras i samband med ordinarie skogsåtgärder eller åtgärder till gagn för friluftsliv. Vid Gröna plan bör arbetet utföras så snart vägarbetena är klara och på Andra Sidan, Hindric Pers, Norrby och Uggelbo bör slåttring utföras årligen. Per-Ols (delområde 2) bör åtgärdas så snart som möjligt för att främja enarna.

Kostnadsberäkning:

- Gröna plan

Fårstängsel, ca 1300 m	12 000:-
Stolpar ca 480	12 500:-
Eltråd	800:-
Elaggregat	1 500:-
Ringisolatorer	1 000:-
Summa	27 800:-

Fåren som släpps ut på bete ägs och sköts av en lokal jordbrukare. Åtgärden förutsätter att det finns jordbrukare att träffa avtal med.

- Årlig slåtter

Andra sidan	ca 1,7 ha	
Hindric Pers	ca 1,7 ha	
Norrby	ca 4,6 ha	
Uggelbo	ca 1,5 ha	
Kostnad Årlig slåtter		8000:-
Inköp av jordbruksredskap		40 000:-
En engångsåtgärd för att möjliggör slåtter på vissa ställen		5 000:-

Kostnader bygger på att AMA utför arbetet.

En liten ordlista

Detritus	Fint sönderfallande eller förmultnande rester av växter och djur som i vatten ofta avlagras i form av dy eller gyttja.
Hydrofil	Vattenälskande. Motsatsen till hydrofil är hydrofob.
Luckigheten	Ett mått på trädens fördelning över en yta. En hög luckighet innebär att träden finns mer koncentrerade till vissa delar av beståndet medan andra delar är öppna.
Låga	Gammal på marken liggande trädstam.
Ruderat	Skräpmark som ofta störs av mänsklig verksamhet. Detta gör att marken ofta ligger öppen, utan täckande växtlighet. (<i>Överkurs från latinets rudera ruin</i>)
Skiktning	Trädens höjdvariation inom ett bestånd.
Överståndare	Träd som är väsentligt äldre/större än beståndet i övrigt.